

ברכותיו של בלעם וכחה של ברכת כהנים הרב אלחנן אדלר

(1) במדבר פרק כג פסוק טו

וַיֹּאמֶר אֶל בָּלָק הֲתִיצֵב כֹּה עַל עֹלְתִיךָ וְאֶנְכִי אֶקְרָה כֹּה:

(2) דרשות ר"י אבן שועיב פרשת וירא בלק

וזהו שאמר לבלעם התיצב כה על עולתיך ואנכי אקרה כה, אמר שני פעמים כה, אמר האומה הזאת נאמר לה שני מצות גדולות במלת כה ואלו הן הקרבנות וברכת כהנים, הקרבנות דכתיב כה יהיה זרעך, וסמך ליה קח לי עגלה משולשת, ברכת כהנים כה תברכו את בני ישראל התיצב כה אתה על עולתיך, תבטל ברכת כה יהיה ואני בקללתי אקרה מלשון קר אקרה הברכות של ברכת כהנים.

(3) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד ב

אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי בהדי הדדי, אמרי: כל חד וחד מינן לימא מלתא דלא שמייע ליה לחבריה. פתח חד מיניהו ואמר: האי מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא, ליקום קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו, ולימא הכי: רבונו של עולם, אני שלך וחלומותי שלך, חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא, בין שחלמתי אני לעצמי ובין שחלמו לי חבירי ובין שחלמתי על אחרים, אם טובים הם - חזקם ואמצם כחלומותיו של יוסף, ואם צריכים רפואה - רפאם כמי מרה על ידי משה רבינו, וכמרים מצרעתה, וכחזקיה מחליו, וכמי יריחו על ידי אלישע, **וכשם שהפכת קללת בלעם הרשע לברכה - כן הפוך כל חלומותי עלי לטובה** ומסיים בהדי כהני, דעני צבורא אמן

(4) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

אלא מאי ויודע דעת עליון? שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה. והיינו דקאמר להו נביא: עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה אותו בלעם בן בעור מן השטים ועד הגלגל למען דעת צדקות ה' - א"ר אלעזר, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל: עמי, ראו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותן הימים, שאם כעסתי עליכם, לא נשתייר מעובדי כוכבים משונאיהם של ישראל שריד ופליט. והיינו דקאמר ליה בלעם לבלק: מה אקב לא קבה אל ומה אזעם לא זעם ה'. וכמה זעמו? רגע. וכמה רגע? אמר אמימר, ואיתימא רבינא: רגע כמימריה. ומגלן דרגע הוה ריתחיה? דכתיב: כי רגע באפו חיים ברצונו. ואיבעית אימא, מהכא: חבי כמעט רגע עד יעבור זעם.

(5) תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת סוטה פרק ט

כתיב [תהילים ז יב] ואל זועם בכל יום. אמר רבי זעירא ראשונה ראשונה מתקיימת. **מי מבטל. רבי אבין בשם ר' אחא ברכת כהנים מבטלת**

(6) תוספות מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

רגע כמימרא - וא"ת מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת **ויש לומר היה אומר כלם והקב"ה הפכו ואמר מלך** דכתיב (במדבר כג) ותרועת מלך בו

(7) תולדות יעקב יוסף בראשית פרשת נח

ועפ"ז נבאר ש"ס דסנהדרין פרק ו' דף מ"ד (ע"ב) היערוך שו"ע [ד] לא בצר, אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, שאלמלא לא הקדים אברהם תפלה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. ריש לקיש אמר כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו צרים מלמעלה. רבי יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו הכל מאמצים את כחו ואל יהא לו צרים מלמעלה. ופירש רש"י וכו', והוא תמוה.

ונ"ל דכתבתי לקמן דהקשה הרמב"ן איך על ידי תפלה נשתנה גזר דין מרעה לטובה, וכי יש ח"ו שינוי רצון, וביותר המתפלל עבור חבירו וכו'. ותירץ מורי זלה"ה בשם רבו שהתפלה היא למתק דין בשרשו לקשר דין המלכות בבניה, ושם הוא אדם אחר וכו' יעו"ש. ומורי זלה"ה ביארו יותר, כי הגזר דין הוא אותיות, ויכול השליח לעשות צירוף אחר מן אותיות אלו ממש וכו', יעו"ש.

ובזה יובן היערוך שועך לא בצר, אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפלה לצרה וכו'. דבא לתרץ מה מהנית תפלה לצרה, וכי יש שינוי רצון לפניו יתברך, וכקושיית רמב"ן הנ"ל. ובא רבי אלעזר לתרץ קושיא הנ"ל כתירוץ הנ"ל, דמהני תפלה דיכול להפך ע"י תפלה אותיות צר"ה שיהי' צירוף אחר רצ"ה, להקדים אות ר' קודם אות צ', וז"ש לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, שע"י תפלה מקדים אותיות צר"ה שיהי' רצ"ה, והבן.

8) קדושת לוי במדבר פרשת נשא

או יבואר, כה תברכו את בני ישראל אמור להם כו' ושמו את שמי על בני ישראל (ו, כג - כז). הכלל, לכך צריכין הכהנים לברך את ישראל בקול שישמעו ישראל (סוטה לח, א), **בכדי שאלו אותיות שישמעו ישראל מהכהנים יעשו רושם בישראל, ויאירו מול פניהם, ובזה הם מתברכין**. וזהו כה תברכו כו' 'אמור להם', דוקא לומר להם האותיות ולא די שיבקש במחשבה על ברכת ישראל, רק לאמר להם האותיות מן הברכה. וזהו ושמו את שמי על בני ישראל 'ואני אברכם', וקאי על ישראל (עי' חולין מט, א; ספרי ורש"י כאן):

9) דברים פרק כג פסוק ו

ולא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁמֵּעַ אֶל בְּלִעָם וַיִּהְיֶה ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַקִּלְלָה לְבִרְכָּהּ כִּי אָהֲבָה ה' אֱלֹהֶיךָ:

10) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לט עמוד א

מאי מברך? אמר רבי זירא אמר רב חסדא: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה

11) פירוש התפלות והברכות לרבינו יהודה ב"ר יקר

וצונו לברך עמו ישראל – דכתיב כה תברכו. באהבה – יש מפרשין צונו לברך עמו בשביל האהבה שאוהב אותם דכתיב "כי מאהבת ה' אתכם"

12) תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לח עמוד ב

אמר ר' יהושע בן לוי: מניין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים? שנאמר: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם

13) במדבר פרק כג פסוק כא

לֹא הִבִּיט אָנוּ בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֶמֶל בְּיִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ עִמּוֹ וּתְרוּעַת מִלָּחָם בּוֹ

14) רש"י במדבר פרק כג פסוק כא

לא הביט אנו ביעקב וגו' - כתרנומו. דבר אחר אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה. לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב, כשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהן עוברין על דתו: עמל - לשון עבירה, כמו והרה עמל (תהלים ז טו), כי אתה עמל וכעס תביט (שם י יד) לפי שהעבירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו - אפילו מכעיסין וממרים לפניו אינו זז מתוכו: **ותרועת מלך בו - לשון חבה ורעות** כמו רעה דוד (שמואל ב' טו לו) אוהב דוד, ויתנה למרעהו (שופטים טו, ו) וכן תרגם אונקלוס ושכינת מלכהון ביניהון:

15) שמות פרק טו פסוק ז

וַיָּרֶב גְּאוֹנוֹ תִּהְיֶה קִמְיָה תִּשְׁלַח חֲרָגָה יֹאכֵלְמוּ פֶקֶשׁ:

16) רש"י שמות פרק טו פסוק ז

תהרס - תמיד אתה הורס קמין הקמים נגדך, ומי הם הקמים כנגדו, אלו הקמים על ישראל, וכן הוא אומר (תהלים פג ג) כי הנה אויביך יהמיון, ומה היא ההמיה, (שם ב) על עמך יערימו סוד, ועל זה קורא אותם אויביו של מקום:

17) במדבר פרק י פסוק לה

וַיְהִי בְּנִסְעֵה הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוֹמָה ה' וַיִּפְצוּ אֲנִיכֶיהָ וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאֵיהָ מִפְּנֵיהָ:

18) רש"י במדבר פרק י פסוק לה

ויפצו אויביך - המכונסין: ויגסו משנאיך - אלו הרודפים: משנאיך - אלו שונאי ישראל, שכל השונא את ישראל שונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר (תהלים פג, ג) ומשנאיך נשאו ראש, ומי הם, על עמך יערימו סוד:

19 אליהו רבה (איש שלום) פרשה כט

כך היה אהרן מתכוון ועושה שלום בין ישראל לאביהן שבשמים, בין ישראל לחכמים, בין חכם לחבירו, בין אדם לחבירו, בין איש לאשתו, עליו הכתוב אומר, אמרו צדיק כי טוב (ישעיה ג' י'), כה אמר ה' שמרו משפט וגו' (שם/ישעיהו/נ"ו א'), הקדוש ברוך הוא בוחן לבות וכליות הוא אמר לאהרן, אתה נתכוונתה ועשית שלום בין ישראל לשמי הגדול, אני אוציא ממך בנים שמכפרין על ישראל בכל שנה ושנה, וקוראין עליהן שלום בכל יום ויום, יברכך ה' וישמרך [וגו'].

20 מגן אברהם סימן קכח ס"ק יח

באהבה - נ"ל דפי' כמ"ש בזוהר כל כהן דלא רחים לעמא או עמא לא רחמין ליה לא ישא כפיו:

21 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כז עמוד ב

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמוע: במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא עשיתי קפנדריא לבית הכנסת, ולא פסעתי על ראשי עם קדוש, ולא נשאתי כפי בלא ברכה.

22 בית הבחירה למאירי מסכת מגילה דף כז עמוד ב

ומהם שהיה כהן והיה משבח את עצמו שלא נשא כפיו בלא ברכה וי"מ בה שאע"פ שנשא את כפיו פעם אחת כל שהלה מזדמן לו לישא פעם אחרת אף באותו היום היה חוזר ומברך וברכה זו היא אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה ואין זה נראה דמאי רבותיה ודאי כך הוא הדין לברך כל זמן שנושא את כפיו כמו שביארנו אלא נראה שהיא אמורה על מה שאמרנו בשעת עלייתו אומר יהי רצון שתהא ברכה זו כתקנה וכד מהדר אפיה אומר רבון העולמים עשינו מה שגזרת עלינו וכו' והיה משבח את עצמו שהיה מוסיף בה בברכה ארוכה עד שמראה מתוך דבריו חבה יתירה ואהבה עזה לעם

23 תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לט עמוד א

כי עקר כרעיה מאי אמר? יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל לא יהא בה מכשול ועון.

24 פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) במדבר פרשת נשא דף צב עמוד א

כי עקר כרעיה למיסק אומר יהי רצון ורחמים מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל באהבה לא ימצא בה כשלון ועון.

25 מתזור ויטרי סימן קל

וכשהוא עוקר את רגליו ומחזיר פניו כנגד לב הציבור לברך אותם מה הוא אומר יהי רצון מלפניך י"י אלהינו ואלהי אבותי שתהא הברכה הזאת שצויתנה לברך עמך ישראל באהבה כפרה וסליחה ולא יהא בה מכשול ועון מעתה ועד עולם.

26 תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לט עמוד א - דף לט עמוד ב

וכי מהדר אפיה מציבורא מאי אמר? אדבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש: רבונו של עולם, עשינו מה שגזרת עלינו, עשה עמנו מה שהבטחתנו, השקיפה ממעון קדשך מן השמים וגו'.

27 דברים פרק כו פסוק טו

הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ פָאֵשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

28 בראשית פרק יח פסוק טז

וַיִּקְרָא מִשְׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סָדָם וַאֲבָרָהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם:

29 רש"י בראשית פרק יח פסוק טז

וישקיפו על פני סדום - כל השקפה שבמקרא לרעה חוץ מהשקיפה ממעון קדשך (דברים כו טו), שגדול כח מתנות עניים שהופך מדת רוגז לרחמים:

(30) זוהר כרך ג (במדבר) פרשת נשא דף קמז עמוד ב

כל כהן דהוא לא רחים לעמא או עמא לא רחמין ליה לא יפרוס ידוי לברכא לעמא דכתיב (משלי כב) טוב עין הוא יבורך אל תקרי יבורך אלא יברך, תאנא א"ר יצחק בא וראה מה כתיב בההוא רשע דבלעם בשעתא דאתמסר ליה לברכא לישראל הוה משגח בעינא בישא בגין דלא יתקיים ברכתא והוה תלי מלוי בההוא עינא בישא דכתיב (במדבר כד) נאם בלעם בנו בעור מאי בנו בעור מההוא דהוה סאני להו יתיר מכל בני עלמא, ונאם הגבר שתום העין דסתים עינא טבא מנייהו בגין דלא יתברכון ולא יתקיים ברכתא

(31) תלמוד בבלי מסכת תענית דף כ עמוד א

והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים, אמר רב יהודה אמר רב: לברכה. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא - טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שברכנו בלעם הרשע; אחיה השילוני קללנו בקנה, אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה, מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין, ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו - אין מזיזות אותו ממקומו, אלא הולך ובא עמהן. דממו הרוחות - עמד הקנה במקומו. אבל בלעם הרשע בירכן בארז, שנאמר כארזים (עלי מים), מה ארז זה אינו עומד במקום מים, ואין גזעו מחליף, ואין שרשיו מרובין, אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו, כיון שנשבה בו רוח דרומית - עוקרתו והופכתו על פניו. ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאים וכתובים.

(32) מור וקציעה סימן קכח

שם בטור. ומברכין בא"י אמ"ה כו' לברך עמו ישראל באהבה. עכ"ל. תקנו לשון זה משום דטוב עין הוא יברך חסר כתיב, ונעדרות נשיקות שונא וברכותיו. תדע מבלעם שכל ברכותיו נתהפכו לקללות, כדאיתא במסכת תענית [כ], א], ולא נתעקרו האמהות אלא מפני שברכום נכרים אשר פיהם דיבר שוא, ואין פיהם ולבם שוה. אף דבמדבר יש טעם אחר, הא והא איתא, ואמור רבנן בספר הזוהר מאן דמברך לחבריה בעי למהוי בלבא שלים, ע"ש [ח"ג קיז ב] באורך.

(33) ספר החינוך מצוה שעח

משרשי המצוה שחפץ השם בטובו הגדול לברך עמו על ידי המשרתים החונים תמיד בית ה' וכל מחשבתם דבקה בעבודתו ונפשם קשורה ביראתו כל היום, ובזכותם תחול הברכה עליהם ויתברכו כל מעשיהם ויהי נועם ה' עליהם. ואל תתמה לאמור ולו חפץ ה' בברכתם יצו אתם את הברכה ואין צורך בברכת הכהנים, כי כבר הקדמתי לך פעמים רבות כי בכח הכשר מעשינו תחול הברכה עלינו, כי ידו ברוך הוא פתוחה לכל שואל בהיותו מוכשר ומוכן לקבלת הטוב. ועל כן כי בחר בנו מכל העמים ורצה שנזכה בטובו הזהירנו וצונו להכין מעשינו ולהכשיר גופנו במצוותיו להיותנו ראויים אל הטוב, גם צונו בטובו הגדול לבקש ממנו הברכה ושנשאל אותה על ידי המשרתים הטהורים כי כל זה יהיה זכות לנפשותינו ומתוך כך נזכה בטובו.

(34) זכריה פרק ח פסוק יט

פה אמר ה' צבאות צום ה'רביעי צום ה'תמישי צום ה'שביעי צום ה'עשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמאכלים טובים והאמת והשלום אהבו

(35) סליחות לשבעה עשר בתמוז

צור ראה נפשנו כי שחה, ושבעה עשר בתמוז הפך לנו לששון ולשמחה. קשינו ערף ורבתה בנו אסון, לכן נתנו למשיסה ורפשונו, ראה ה' וחלצנו מאסון, ושבעה עשר בתמוז הפך לנו לשמחה ולששון. שענו שוכן רומה, וקבץ נפוצותינו מקצוות אדמה, תאמר לציון קומה, ושבעה עשר בתמוז הפך לנו ליום ישועה ונחמה.